

11. ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ

ਫਲਾਈਟ ਠੀਕ ਵਕਤ ਉੱਪਰ ਹੀ ਏਅਰ ਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਣ ਪਹੁੰਚੀ। ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਕੁ ਵਜੇ ਚੱਲ ਕੇ ਦਿਨ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਕੁ ਵਜੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਵਾਟ ਗੁਰਨਾਮ ਸੌਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿੰਤੂ ਨੀਂਦ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ, ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸੁੱਤਾ ਉੱਠਿਆ ਸੀ।

ਟਰਮੀਨਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਸਨੇ ਟੈਕਸੀ ਲਈ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਐਡਰੈੱਸ ਸਮਝਾ ਕੇ ਉੱਘਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਲਾਕ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਿੱਲ ਦੇ ਲਾਗੇ ਘਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਤੋਂ ਨੇੜਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਤੋਂ ਵੀ ਨੇੜਾ ਸੀ। ਮਿੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਂਡੂ ਗੋਜੂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਬਾਪ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, “ਵਿਚਾਰਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ !.... ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਉਸਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ? ਜੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਠ ਦਸ ਸਾਲ ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਕੱਟ ਜਾਣੇ ਸਨ।”

ਗੋਜੂ ਗੁਰਨਾਮ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਨਾਮ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਜੂ ਕੋਲ ਹੀ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਗੁਰਨਾਮ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਆਪਣੇ ਸੁਪਰ ਵਾਈਜ਼ਰ ਕੋਲ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿੱਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਉੱਪਰ ਵੀ ਲਵਾ ਲਿਆ।

“ਬੜਾ ਲੱਕੀ ਏਂ ਤੂੰ ਭਰਾਵਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਲਈ ਗੋਜੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਕੁ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਚਿਰ ਦੀਆਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਆਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸੁਪਰ ਵਾਈਜ਼ਰ ਜੈਰੀ ਨਾਲ ਭਾਈ ਬੰਦੀ ਹੈਗੀ, ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਵਾ ਦੇ...ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੱਢੀ ਉਂਗਲ 'ਤੇ ਨੀ ਮੂਤਦਾ, ਤੇਰੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨੇ ਕਿੱਦਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।” ਕੰਮ ਉੱਪਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਗੁਰਨਾਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦਿਲਬਾਗ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗੋਜੂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ ਅਹਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਸੁਣਾ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਦਿਲਬਾਗ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਆੜੀ ਹੈ ਗੋਜੂ, ਪਿੰਡ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ।”

ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਿੱਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਗੋਜੂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਜਿਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉੱਝ ਤਾਂ ਗੋਜੂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਭਾਅ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।

ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਬੱਚੇ ਅਜੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਨ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਕਿਰਨ ਵੀ ਅਜੇ ਕੰਮ ਉੱਪਰ ਹੀ ਸੀ। ਡਾਇਨਿੰਗ ਟੇਬਲ ਉੱਪਰ ਅਣਖੋਲੀ ਡਾਕ ਖਿਲਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਇਕ ਬਿੱਲ ਸਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਕ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਦਾ ਕਾਰਡ ਸੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ।

“ਚਾਚੇ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਜਾਊਗੀ ?” ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ। ਗੋਜੂ ਅਜੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਚਾਚੀ ਸੀਬੋ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਗੁਜਰ ਗਈ। ਉਧਰ ਗੋਜੂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੀਪੋ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲਾਲਚੀ ਸਹੁਰੇ ਤੰਗ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਪੇਕੀਂ ਛੱਡ ਗਏ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚਾਚੀ ਸੀਬੋ ਨੇ ਮੰਜਾ ਮੱਲ ਲਿਆ। ਬਬੇਰਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਵਿੱਤ ਮੁਤਾਬਕ ਚਾਚੇ ਨੇ ਪੁਰ ਚਾਚੀ ਸੀਬੋ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਉੱਠ ਸਕੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ

ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਡੁਬੋ ਲਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਧੂ ਘਾਟੂ ਗੱਲ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਬੱਸ ਜਦੋਂ ਕਿਧਰੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਨਾਮ ਦੇ ਬਾਪੂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਦੱਸਦਾ। ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਬੜੇ ਭਰਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਨਾਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੋਜੂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਅੱਧੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸਨੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਗਹਿਣੇ ਧਰੀ ਸੀ। ਅਗਾਂਹ ਦੇ ਦੋ ਸਾਲ ਉਹ ਠੇਕੇ ਉੱਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤੋਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਬੋੜੀ 'ਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ”, ਉਸਦਾ ਬਾਪੂ ਅਕਸਰ ਕਹਿ ਉੱਠਦਾ। ਗੁਰਨਾਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ ਕਿ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਖੇਤ ਦੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਉਸਨੇ ਦੋ ਕੁ ਕਨਾਲ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਮਟਰ ਬੀਜ ਲੈਣੇ। ਫ਼ਸਲ ਪੱਕਣ 'ਤੇ ਤੀਜੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਬੋਰੀ ਭਰ ਮਟਰ ਉੱਤਰਨੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਖੜੀ ਹੀ ਵੇਚ ਦੇਣੀ ਵਿਉਂਤਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ! ਪਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਤੋੜਕੇ ਤੀਜੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਲੌਢੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬੋਰੀ ਮਟਰਾਂ ਦੀ ਭਰਕੇ ਸਾਈਕਲ ਉੱਪਰ ਰੱਖ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣੀ ਫਿਰ ਸਾਈਕਲ ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦੇ ਕੋਠੇ 'ਚ ਰੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਟਰੈਕਟਰ ਟਰਾਲੀ ਜਾਂ ਟਰੱਕ ਉੱਪਰ ਰੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਲੈ ਆਉਣੀ ਤੇ ਉਥੇ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਵੇਚਕੇ ਸ਼ਾਮ ਹੋਣ ਤਕ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਹੀ ਤੁਰ ਪੈਣਾ। ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਆਖਰੀ ਬੱਸ ਫੜ ਲੈਣੀ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਆਖਰੀ ਬੱਸ ਲੰਘ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਦਸ ਮੀਲ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਪੈਦਲ ਤੁਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਾਧੂ ਦਾ ਇਹੀ ਮਿਹਨਤੀ ਸੁਭਾਅ ਗੋਜੂ ਦੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਸੀ।

ਗੋਜੂ ਵੀ ਵਾਹ ਲੱਗਦੀ ਕਦੀ ਓਵਰ ਟਾਈਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਖੁੰਝਣ ਦਿੰਦਾ। ਕੰਮ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫਸਟ ਏਂਡ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸਨੂੰ ਓਵਰ ਟਾਈਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੌਖ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੀ ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਕਦੀ ਗੋਜੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧੋਲਾ ਵਾਧੂ ਖਰਚਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਬੱਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਬਚਾਉਣ ਖ਼ਾਤਰ ਉਹ ਨਿੱਤ ਸਾਈਕਲ ਉੱਪਰ ਪਿੰਡੋਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਕਲਾਸ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਮੁੜ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕ ਪਰਤ ਜਾਂਦਾ। ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦੀ ਕੈਨਟੀਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਥਰ ਉੱਧਰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰਨਾਮ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬਲਕਿ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੋਜੂ ਨੇ ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕ ਪਿੰਡ ਪਰਤਣ ਦੀ ਕੀਤੀ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਹ ਵਾਹ ਲੱਗਦੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਬੀ.ਏ. ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਗੋਜੂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਾਏ ਦੀ ਲੜਕੀ ਬੰਸੋ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਰਾਣੀ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਨਾਲ ਗੋਜੂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਬੰਸੋ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਭੇਜਣ ਖ਼ਾਤਰ ਖੇਤ ਗਹਿਣੇ ਜਾਂ ਬੈਅ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਕਤ ਟਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਗੁਰਨਾਮ ਦੇ ਪਿਉ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ।

“ਦੱਸ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ?” ਸਟੋਵ ਉੱਪਰ ਚਾਹ ਲਈ ਰੱਖੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਬਲਣ ਨਾਲ ਗੁਰਨਾਮ ਦੀ ਸੋਚ ਇਥਰ ਪਰਤੀ ਗੋਜੂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਪਤਾ ਸੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕੈਲੀ ਉਰਫ਼ ਕੁਲਵੰਤ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹੜੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਇਥਰ ਸੱਦਣ ਨਾਲੋਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਾਰੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ ਦੇਸ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਆਵੋ ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿ ਆਵੋ, ਪਰ ਉਸੇ ਸਾਲ ਏਅਰ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਵਧ ਗਏ ਤੇ ਚਹੁੰ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਖਰਚ ਦੇਖਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗੇਜ਼ੂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੋਂ ਆਇਆਂ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਉਰਫ਼ ਰੋਜਰ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਗੇਜ਼ੂ ਤਾਂ ਸੂਮ ਪੁਣੇ ਵਿੱਚ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਵੀ ਪਿਉ ਨਿਕਲਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉੱਝ ਹੀ ਪੈਸੇ ਖਰਚਣ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਦਿਸਦਾ, ਗੁਰਨਾਮ ਚਾਹ ਪੀਂਦਾ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਜਦੋਂ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਟਿਕਟ ਲੈਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਏਜੰਟ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਮੇਰਾ ਵਾਕਫ਼ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਹ ਡਾਲਰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਸਨੇ ਉਹ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਭੇਜੀ ਜਿਹੜੀ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀਹੀਂ ਥਾਂਈਂ ਫਲਾਈਟ ਰੁਕ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਬੰਦਾ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ। ਚਾਚਾ ਸਾਧੂ ਜਿਸਨੇ ਕਦੀ ਲੰਬਾ ਸਫ਼ਰ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਨਕੂਅਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਦਾ ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾ ਉਸਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਮੰਗਣਾ ਆਵੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘੇ।

ਇੱਥੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕਲੇ ਘਰ ਦੀ ਬੇਸਮੇਂਟ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾੜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਏਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕਰ। ਚਾਚਾ ਸਾਧੂ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਮਿੱਠੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੱਟਣ।

ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰਤ ਕੇ ਉਸਨੇ ਡਾਕ ਫ਼ਰੋਲੀ ਤੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਮੋਟਾ-ਮੋਟਾ ਹਿਸਾਬ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲਾ ਲਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਕਾਰਡ ਦਾ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਉੱਝ ਤਾਂ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਗੁਰਨਾਮ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਹੀ ਗੇਜ਼ੂ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਾਨਕ ਚਲੇ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਥ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। “ਪਰ ਆਹ ਕੀ?” ਕਾਰਡ ਉਪਰ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਭੋਗ ਦਾ ਦਿਨ ਤੇ ਤਾਰੀਖ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਭੋਗ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਦਾ ਸੀ।

“ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ, ਬਈ ਬੰਦਾ ਵੀਕ ਐਂਡ ‘ਤੇ ਭੋਗ ਰੱਖਦਾ, ਚਹੁੰ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਇੱਕ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣਗੇ? ਇਹਦੇ ਗੇਜ਼ੂ ਦੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਰਹੇ, ਇਹਨੂੰ ਆਪ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਨੀ, ਪਰ ਚਾਚੇ ਦੀ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੌ ਲਿਹਾਜ਼ ਸੀ।” ਪਰ ਮੈਂ ਜੇ ਇੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਗੇਜ਼ੂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਲੱਗਣਾ ਸੀ। ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਡੇਢ ਸਾਲ ਵੱਡਾ, ਪਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੇਜ਼ੂ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਚਾਚਾ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਗੇਜ਼ੂ ਦੀ ਭੈਣ ਦੀਪੋ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਉਸੇ ਸਾਲ ਘੱਟ ਦਾਜ ਲਿਆਉਣ ਕਰਕੇ ਪੇਕੀ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਚਾਚੀ ਸੀਬੋ ਵੀ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਮੰਜਾ ਮੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਰ ਗਈ ਸੀ। ਗੇਜ਼ੂ ਜਦੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਨਿਮੋਝੂਣਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤਾਂ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਗਿੱਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਪੁੱਤ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਮੁਰੱਬੇ ਰੱਖਿਓ ਆ? ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਛਿੱਲੜ ਸੀਗੇ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ਦੇ ਇਲਾਜ ‘ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਧਰ ਅਗਲੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਰ ਬਹਾ ਗਏ। ਜੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹ ਜਾਏਂਗਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜੂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਾ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।” ਚਾਚੇ ਨੇ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੈਣ ਨਾਲ ਗਾਰਾ ਖੁਰਚਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਗੁਰਨਾਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੋਜੂ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ੌਕ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ਹੋਣ। ਜਾਂ ਉਹ ਸਕੂਲੇ ਤੇ ਜਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਅੱਠਵੀਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਡੇਢ-ਦੋ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਾਟ ਅਸੀਂ ਪੈਦਲ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਪਰ ਮਜ਼ਾਲ ਕੀ ਗੋਜੂ ਨੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਬਾਕੀ ਨਿਆਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਇੱਲਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਗੱਲ ਵੀ ਉਹ ਤਦ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਅਗਲਾ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੇ।

“ਗੁਰਨਾਮ! ਅਸੀਂ ਉਹ ਜੈਰੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦਾ ਸੌਦਾ ਮਾਰ ਲਿਆ। ‘ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ’ ਮਿਲ ਗਈ, ਜੈਰੀ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਅਖੇ ਮੈਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਰੀਟਾਇਰਮੈਂਟ ਹੋਮ ਬਣਾਇਆ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣਾ, ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਟਾਈਮ ਲੱਗਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ‘ਤੇ।” ਇਕ ਦਿਨ ਲੰਚ ਵੇਲੇ ਗੋਜੂ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਚਾਅ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਗੁਰਨਾਮ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

“ਅੱਛਾ ! ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਲਾਈਨ ਉੱਪਰ ਲਿਆਂਦਾ ?” ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜੈਰੀ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਆਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਵਾਈਫ ਨੇ ਤੇਰੇ ਰੀਟਾਇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮੋਟਰ ਹੋਮ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਹੈ।”

“ਆਹੋ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਆਂ।”

“ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਲ ਭਰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੌਣ ਕਰੂ ? ਨਿਆਣੇ ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਐਥੋਂ ਦੂਰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਆ, ਇਕ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਦਾਂ ਖਾਲੀ ਘਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੇਵੇਂਗਾ, ਸਾਲ ਭਰ ਤੂੰ ਬਿੱਲ ਭਰੂੰ। ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਤਾਂ ਮਿਊਨਿਸੀਪਲ ਟੈਕਸ ਵੀ ਸਾਲ ਦਾ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਏਜੰਟ ਰਾਹੀਂ ਵੇਚੇਂ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰੱਖ ਲੈਣਾ। ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ, ਐਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਮੋਟਰ ਹੋਮ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸਾਲ ਭਰ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਤੇ ਤੇਲ ਦਾ ਖਰਚਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਡੁੱਲ੍ਹਾ ਨਿਕਲ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਫਿਕਸਡ ਡੀਪਾਜ਼ਿਟ ਵਿਚ ਤੇ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰਿਪ ਤੋਂ ਮੁੜਕੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਬਿਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲੇਅਕ ਲੂਅਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਘਰ ਲਵੀਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੱਛੀਆਂ ਮੁੱਛੀਆਂ ਫੜਿਆ ਕਰੀਂ। ਐਥੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਧੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਸਰ ਜਾਣਾ ਤੇਰਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ ?”

“ਤੇ ਉਸਨੇ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ?” ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਹੋਰ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਵੜੇਵੇਂ ਚਾਹੀਦੇ ਸੀ ? ਉਹਦੇ ਲਈ ਵੀ ‘ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ’ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ। ਹੋਰ ਚਹੁੰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈਏ ਨੇ ਆ ਜਾਣਾ।”

“ਬੱਲੇ ਓਇ ਗੋਜੂ ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ।” ਗੁਰਨਾਮ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਮਿੱਲ ਵਿਚ ਕਈ ਜਣੇ ਹੋਰ ਵੀ ਗੋਜੂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਇਸੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ ਜਦੋਂ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡੋਂ ਆ ਕੇ ਉਹ ਕੰਮ ਉੱਪਰ ਲੱਗਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰ, ਫਰਿੱਜ ਜਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਆਦਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਨੁਕਸ ਹੁੰਦਾ ਸਸਤੀ ਕੀਮਤ ਉਪਰ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਮੁਰੰਮਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਚ ਛੱਡਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਹਿੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਸਤੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੋਹ ਚਹੁੰ ਭਾਈ ਬੰਦਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਕੇ ਪੁੱਛਦਾ, “ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ‘ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ’ ?”

ਗੋਜੂ ਬਾਰੇ ਆਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਉਸਦੇ

ਭਾਈਬੰਦ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਰਾਇ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਧੂ ਕੰਮ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਉਹ ਚਹੁੰ ਘਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸਨੇ ਬਾਕੀ ਕਿਰਾਏ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਜੇ ਵੀ ਵਾਹ ਲੱਗਦੀ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਓਵਰ ਟਾਈਮ ਦਾ ਚਾਨਸ ਮਿੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗੁਰਨਾਮ ਚਾਚੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨੂੰ ਗੋਜ਼ੂ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ, ਹਰਕਿਰਨ ਤੇ ਕੈਲੀ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਆਇਆ, ਕੈਲੀ ਨੇ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

“ਵੈਰੀ ਸੈਡ! ਦੀ ਓਲਡ ਮੈਨ ਪਾਸਡ ਸੋ ਕੁਇੱਕਲੀ।” ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਸੋਫ਼ੇ ਉੱਪਰ ਬੈਠਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਯਾਅ, ਬੱਟ ਆਈ ਡੌਂਟ ਬਿੰਕ ਹੀ ਲਾਈਕਡ ਇੱਟ ਹੀਅਰ ਵੈਰੀ ਮੱਚ।”

ਕੈਲੀ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਸੋਫ਼ੇ ਉੱਪਰ ਬੈਠਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਕੈਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਗੁਰਨਾਮ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਭੜਸਾ ਕੱਢ ਦੇਵੇ ਕਿ “ਲਾਈਕ ਉਹ ਸੁਆਹ ਕਰਦਾ ਇੱਥੇ? ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਇੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬੇਸਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੱਜ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਿੱਦਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਗੋਜ਼ੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਂਝ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਉਸਦੀ ਬਾਤ ਪੁੱਛਣ ਲਈ। ਪਿੰਡੋਂ ਆ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਕੱਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਆਸ ਤੇ ਕੱਟ ਗਿਆ ਕਿ ਕਦੀ ਤਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪਰਤ ਸਕੇਗਾ ਈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਅਟਵਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ “ਦੱਸ ਯਾਰ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਪਿੰਡੋਂ ਰੋਟੀ ਦਾ ਭੁੱਖਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ 'ਚ ਰਹਿਣ ਆਇਆ ਸੀ...ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਟੱਬਰ ਤਾਂ ਸੀਬੋ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਪਰਸੋਂ ਚੌਥੇ ਮੈਂ ਗੋਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦੇਹ ਮੈਂ ਜਿਥੇ ਐਨੇ ਸਾਲ ਉੱਥੇ ਕੱਟੇ ਆ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਵੀ ਔਖਾ ਸੌਖਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਕੱਟ ਲਊਂਗਾ। ਏਸ ਕੈਦ 'ਚ ਤਾਂ ਨਾ ਰਹੂੰਗਾ। ਗੋਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ, “ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਆਂ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਖਾਣ ਲਈ, ਵਧੀਆ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਕੱਲਿਆਂ ਕੋਲ ਟੀ.ਵੀ. ਆ, ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਆ, ਹੋਰ ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਓ? ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਲਈ ਟਿਕਟ ਲਾਇਆ, ਹੁਣ ਮੁੜਕੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਈਏ?”

ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੱਸਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਗੋਜ਼ੂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਰੌਜਰ ਉਹਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਉੱਧਰ ਆ ਨਿਕਲਿਆ। ਮੈਂ ਰੌਜਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਓਇ ਗਰੈਂਡ ਪਾ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਡੈਡੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਈਂ।” ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਅਗੋਂ ਬੋਲਿਆ, “ਅੰਕਲ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਓਲਡ ਮੈਨ ਨੂੰ ਲਾਈਕ ਕਰਦੇ ਆਂ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਮੰਗਦੇ ਆਂ?”

“ਹਲਾਅ ਫੇਰ...। ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਆਮੀਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੱਲਦਾ ਫੇਰ। ਗੋਜੇ ਨੇ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਹੋਊ, ਐਮੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹੂ ਕਿ ਮੈਂ ਲੇਟ ਕਰਾਤਾ।” ਕਹਿ ਕੇ ਚਾਚਾ ਰੌਜਰ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਗੁਰਨਾਮ ਨੂੰ ਸੋਫ਼ੇ ਉੱਪਰ ਬੈਠਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਛੱਡ ਕੈਲੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਦੇ ਲਈ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਰੌਜਰ ਨੂੰ ਗੁਰਨਾਮ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

“ਹੈਲੋ ਅੰਕਲ! ਹਾਉ ਵਾਜ਼ ਯੂਅਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਟ੍ਰਿੱਪ?”

“ਓ ਹੈਲੋ ਰਾਜੇ...” ਗੁਰਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ‘ਰਾਜੇ’ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
“ਆਈ ਜਸਟ ਰੀਟਰਨਡ ਦਿਸ ਮੌਰਨਿੰਗ...ਇੱਟ ਵਾਜ਼ ਓ. ਕੇਅ...ਬਟ ਯੂਅਰ ਗਰੈਂਡ ਪਾ ਲੈਫਟ ਅਸ ਸੋ
ਸੂਨ।”

“ਯਾਅ ਆਈ ਬਿੰਕ ਹੀ ਹੈਡ ਏ ਹਾਅਰਟ ਅਟੈਕ ਔਰ ਸਮਬਿੰਗ ...ਦੈਟ ਈਵਨਿੰਗ ਹੀ ਡਿਡਨ
ਈਵਨ ਈਅਟ ਹਿਜ਼ ਡਿਨਰ...ਹੀ ਜਸਟ ਸੈਟ ਵਿਚ ਅਸ ਔਨ ਦਾ ਟੇਬਲ।”

“ਤੇਰਾ ਡੈਡੀ ਕਿੱਥੇ ਆ?” ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਓਅ ਅੰਕਲ, ਜਦੋਂ ਆਹਾ ਘਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਡੈਡ ਨੇ ਸਾਰਾ ਫਰਨੀਚਰ ਵੀ ਜੈਰੀ ਤੋਂ ਖਰੀਦ
ਲਿਆ ਸੀ। ਬੜੀ ‘ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ’ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਫੇਅ ਗਰੈਂਡਪਾ ਵਾਲਾ। ਬੇਸਮੈਂਟ ਦਾ ਸਮਾਨ ਸੇਲ
‘ਤੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਗੋਰਾ ਆਇਆ ਸੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣ, ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਬੈਂਡ
ਤੇ ਸੌਫੇ ਦਾ ਵੀ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਸਾਮਾਨ ਕੈਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।
ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਵੀਕ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਿੱਕ ਅੱਪ ਟਰੱਕ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਗਾ।...। ਹੁਣ ਡੀਅਲ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂ
ਰੋਕਣੀ ਆਂ।” ਸੋ ਡੈਡ ਉਹਦਾ ਸਾਮਾਨ ਛੱਡਣ ਗਿਆ, ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ...ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕੰਮ
ਮੁੱਕੂ ਮੰਥ ਐਂਡ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਬੇਸਮੈਂਟ ਰੈਂਟ ‘ਤੇ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਊਗੀ।”

“ਬੁੜ੍ਹੇ ਦਾ ਭੋਗ ਤਾਂ ਪੈ ਲੈਣ ਦਿੰਦੇ।” ਗੁਰਨਾਮ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ਫੇਰ ਕੁਝ ਚੇਤਾ ਕਰਕੇ
ਰੌਜਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ।

“ਓਅ ਤੁਸੀਂ ਚਾਚੇ ਦੀ ਫਿਊਨਰਲ ਵੀ ਵੀਅਕ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਆਹ
ਭੋਗ ਵੀ ਫਰਾਈ ਡੇ ਦਾ ਰੱਖਿਆ...ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਕਿੱਦਾਂ ਪੰਹੁਚਣਗੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਛੱਡਕੇ?”

“ਓਅ ਐਕਚੁਅਲੀ ਅੰਕਲ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਨਵਾਂ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ ਬਣਿਆ ਆਪਣੇ
ਭਾਈਆਂ ਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀਕ ਡੇਅਜ਼ ਵਿਚ ਫਿਊਨਰਲ ਕਰਨ ਤੇ ਭੋਗ ਪੁਆਉਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੀ
ਘੱਟ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ, ਅਸੀਂ ਫੇਰ ‘ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ’ ਮਿਲਦੀ ਕਰਕੇ ਇੰਦਾਂ ਹੀ ਰੱਖ ਲਿਆ...”

ਗੁਰਨਾਮ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। “
ਤਾਂ ਫੇਰ ਗੇਜ਼ੂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਮੁੜੇ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਦੀ ਆਉਂਗਾ” ...ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰਨਾਮ ਬਗੈਰ
ਜਵਾਬ ਸੁਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਭਿਆਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਪਤਾ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?
2. ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੋਜੂ ਦੇ ਸੁਮਪੁਣੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ?
3. ਕਨੈਡਾ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ?
4. ਗੋਜੂ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ?
5. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਿਹੜੇ ਦੁਖੜੇ ਫਰੋਲਦਾ ਹੈ ? ਬਿਆਨ ਕਰੋ।
6. ਰੋਜ਼ਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫਿਉਨਰਲ ਅਤੇ ਭੋਗ ਬਾਰੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ?
7. 'ਗੁੱਡ ਡੀਅਲ' ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ?

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਸਿਰਜਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸਫ਼ਰ ਬੇਗਾਨੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਕਥਾਕਾਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਅਨੁਭਵ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਨ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ ਦਾ ਜਨਮ 1967 ਈ. ਵਿੱਚ ਕੋਟ ਈਸੇ ਖਾਂ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ) ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਨੇਡਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਕਟਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਖੰਡਤਾ ਦਾ ਚਿਤਰਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੁਚਿੱਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਖੇਪਤਾ ਤੇ ਸਹਿਜਤਾ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣਾ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਲਾ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੋਟ’ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।